

Анализ на данните от анкетно проучване

„Изследване на нагласите на фермерите в България относно последиците от премахване на клетките в животновъдството“

В изпълнение на задълженията съгласно чл. 15, ал. 2 и 7 от Устройствения правилник на Центъра за оценка на риска по хранителната верига (ЦОРХВ) – да прави проучване за отношението на заинтересованите страни към рисковите фактори, след съобщаване за рискове, свързани с хранителната верига и да идентифицира нагласите при възприемането на рискове, екип на Центъра проведе анкетно проучване на тема „Изследване на нагласите на фермерите в България относно последиците от премахване на клетките в животновъдството“.

Целта на проведеното проучване е да се изследват нагласите на засегнатите страни във връзка с новите научни становища на Европейския орган по безопасност на храните за премахване на клетките в животновъдството, предвиждащи пълна забрана на използването на системи от клетки – как биха възприели законодателните промени и по какъв начин, според тях тези промени биха се отразили върху секторите, в които работят - птицевъдство, свиневъдство и говедовъдство.

През 2023 г. Европейският орган за безопасност на храните публикува нови становища за хуманно отношение към кокошки носачки, телета и свине във ферми. Становищата са в отговор на европейската гражданска инициатива „Край на епохата на клетките“, като Европейската комисия се ангажира да представи нови законодателни предложения за постепенно премахване на клетките в животновъдството, завършващо с пълна забрана на използването на системи от клетки за по-горе споменатите животни. На интернет страницата на Центъра за оценка на риска по хранителната верига са публикувани становища по темата. Линкове към становищата:

[Нови становища на ЕОБХ за хуманно отношение към животните¹](#)

[Становища за млекодайни говеда, патици, гъски и др.²](#)

Настоящото проучване е насочено към следната целева група – фермери, собственици, които се занимават с птицевъдство, свиневъдство, говедовъдство и зайцевъдство.

Подборът на респондентите е извършен съобразно следните критерии:

- Фермери, собственици на ферми, отглеждащи някои от следните групи животни: кокошки носачки, свине, телета, говеда, зайци;
- Наличие на електронен адрес, до който да бъде изпратен линк към въпросника.

Анкетното проучване се проведе в периода **февруари – април 2024 г.** и в него се включиха общо **83 респонденти** от около 200 потенциални участници. Респондентите получиха достъп до въпросника чрез линк, който им беше предоставен по електронната поща.

¹ <https://shortly.bg/gRn5r>

² <https://shortly.bg/0w47M>

За провеждане на настоящото анкетно проучване е използван стандартизиран въпросник, който респондентите попълниха онлайн доброволно и анонимно.

Въпросникът се състои от 13 въпроса (допълнително 3 демографски), като по-голямата част от тях са с изброени отговори, от които респондентите избират един съобразно личните си предпочитания, и няколко отворени въпроса, на които участниците да споделят в свободен формат своите коментари по темата.

Основни констатации:

В случай, че се наложат законодателни ограничения относно клетъчното отглеждане на животни, една трета от фермерите, участвали в проучването, заявяват, че не биха продължили да отглеждат животни, 38% биха продължили дори и при евентуални нормативни рестрикции, а 28% не могат да преценят.

Непредвидимите инвестиции, които ще следва да се извършат няма да са във възможностите на голяма част от дребните стопани и ще доведат до множество фалити в сектора.

Една трета от анкетираните фермери предвиждат фалит за своята ферма. Като най-вероятни промени определят:

- смяната на оборудване (57%)
- намаляване на броя на отглежданите животни (57%)
- закупуване на нови площи/сгради (39%)
- намаляване на числеността на персонала (23%)
- няма да настъпят промени (8%).

Процесът за преоборудване и реорганизация на производството би отнел много време и финансови средства. Според респондентите периодът следва да бъде удължен и да има подпомагане от страна на ЕС и България.

Същевременно **гратисният период** за замяна на съществуващите уголемени клетъчни системи, според участниците в проучването, трябва да бъде минимум 5 години. За повече от половината анкетирани (57%) за реорганизация на процеса на работа ще е необходим период от 5 години, според 24% – между 5 и 10 години, а за 19% дори и повече от 10 години.

Оборудването на уголемените клетъчни системи има реално експлоатационен живот около 20 години, а много от птицевъдните стопанства, преоборудвани през 2012 г. при замяната на неуголемените клетки към момента отново ще трябва да се реконструират, без да е изтекъл срокът на експлоатация на настоящето оборудване.

Почти всички фермери, участвали в проучването (94%) ще разчитат на финансова помощ от държавата за реорганизация на работния процес.

По-голямата част от участниците в проучването (71%) считат, че изискванията в становищата на ЕОБХ за хуманно отношение към животните няма да доведат до подобряване на благосъстоянието/продуктивността на отглежданите животни, а напротив ще доведат до:

- нерентабилно производство,
- не е предвидимо дали продукцията ще може да се продаде при новата себестойност,
- поголовието ще намалее 2 или 3 пъти и ще има сериозен глад за яйца в цяла Европа и ще се наложи да внасяме от 3-ти страни, които не изпълняват разпоредбите за хуманно отношение на животните,
- повече болести по птиците, по-висока смъртност и загуби, лош микроклимат, мръсни яйца, задушени птици, травми от канибализъм и кълване една друга, по-висок разход на фураж,

- замърсяване на продукцията – птиците живеят върху своите изпражнения, там снасят и част от яйцата, над 10% от яйцата са извън гнездата, което ги прави опасни за човешкото здраве, защото са в контакт с бактериите от фекалиите на птиците,
- негативно отражение дори върху здравето на населението от замърсената продукция яйца,
- колибактерии, вредни газове в помещенията,
- невъзможност да се осигури работна ръка за подово отглеждане,
- влошаване на показателите (продуктивни) и благосъстоянието на птиците,
- ще увеличи разхода на фураж, ще понижи производствените показатели,
- ще намали драстично капацитета и ще увеличи себестойността,
- разхищение на природен ресурс – разпиляването на фураж при подово отглеждане на носачки е над 20%,
- премахването на клетките ще повлияе негативно на климата,
- ще трябва да бъдат рециклирани хиляди тонове желязо и пластмаса от изхвърленото оборудване и вреда върху околната среда от производството на нови количества желязо, пластмаси, цветни метали и т.н.,
- разходите при подово отглеждане на кокошки носачки ще направят неконкурентно способни фермерите,
- увеличаване на смъртността от затискане на малките прасета бозайници.

Според 11% от фермерите, обаче тези изисквания биха подобрили благосъстоянието/продуктивността и посочват конкретно в каква насока – по-висока продуктивност и подобряване на физиологичното състояние на животните.

Според две трети от анкетираните фермери изискванията в становищата на ЕОБХ за хуманно отношение към животните ще навредят на производствената активност в техните ферми, според една четвърт – няма да повлияят, а според 10% от фермерите –ще подобрят производствената активност във фермите им.

Сред анкетираните има и такива мнения, които определят забраната за клетките като „безсмислени експерименти, целящи ограничаване“, „поредната грешка в птицевъдството“, „пълна глупост“, „абсолютно неадекватни“, „въвеждането на поредните "АБСУРДИ“, „финансовите аспекти граничат с лудост“, „представя се като хуманно – всъщност е лобизъм и политика“, „безсмислен процес, връщане на птицевъдството години назад“.

Много от споделените **основни опасения са**, че не е осмислено дали европейските и особено българските птицевъди **ще бъдат конкурентно способни след забраната на клетките** - оборудването с волиери е доста по-скъпо като цена за едно кокоше място, ще изисква повече храна за птиците, ще оскъпи значително продуктите и пазарната им цена, ще доведе до значителен (на половина) спад в обема на животинската продукция, което от своя страна ще доведе до икономическа нерентабилност, още по-голяма нестабилност в пазара, много малки производители ще фалират или ще бъдат принудени да продават яйца без документи. Това, освен до икономически последици, би довело и до намаляване на потреблението на основни храни, които ще се заместят от синтетични и имитиращи продукти. Високите цени биха довели до рязко намаляване на потреблението. Тогава единствената алтернатива би била внос на продукти от трети страни. Операторите ще бъдат принудени да инвестират и в оборудване за подрастващите кокошки носачки, в т.нар. „волиери за подрастващи“.

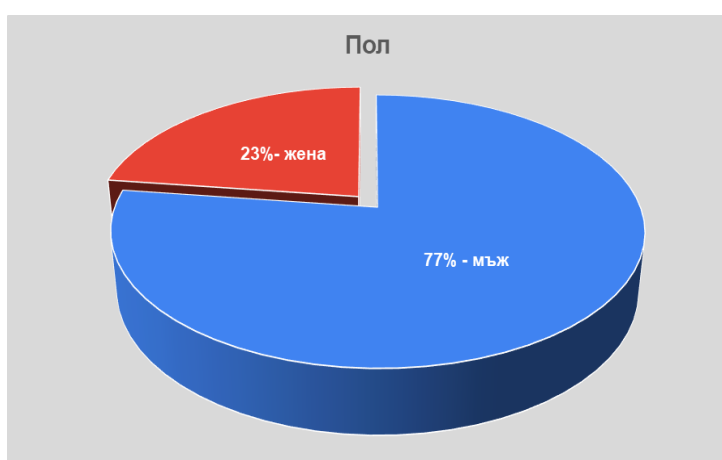
Въздействието на решение от фундаментално значение трябва да се преценява с оглед на всички въздействия – икономически, социални, екологични и финансови. Безспорно опазването на климата на планетата е основен приоритет, но премахването на клетките би повлияло негативно на климата. Смяната на технологията, освен до икономически последици, би довела до намаляване на потреблението на основни храни, които ще се заместят от синтетични и имитиращи продукти. Може да се наложи да се съборят съществуващи модерни

ферми и на тяхно място да се изградят нови без никакви гаранции, че това ще е последният път когато се прави това.

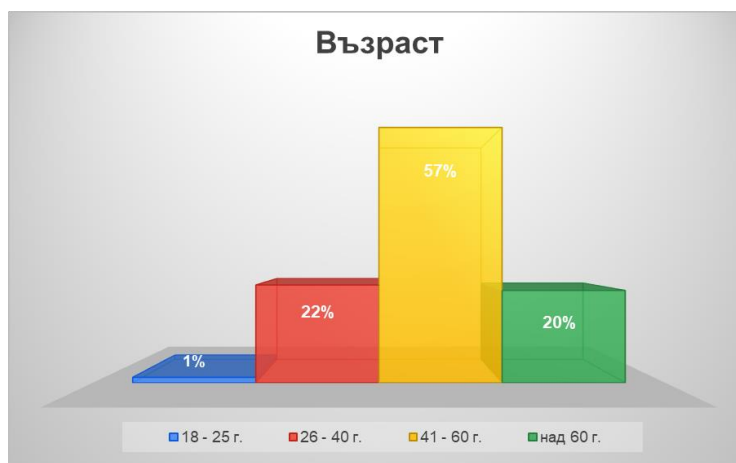
Пълното премахване на клетките при отглеждането на **кокошки носачки** би могло да се осъществи за период не по-малък от 7 години, в най-добрия случай, при наличието на държавно или европейско финансиране на минимум 50% от стойността на всички разходи – в това число разходи по демонтаж на оборудването, разходи за проектиране, изграждане на нови сгради, закупуване и монтаж на ново волиерно оборудване за подрастващи кокошки носачки и за кокошки носачки.

Подробен анализ на резултатите от анкетното проучване:

Според демографския блок въпроси в проучването са участвали 77% мъже и 23% жени (фиг. 1), по-голямата част са в активна трудоспособна възраст – 57% от 41 до 60 години и 22% от 26 до 40 години (фиг.2), 79% са с висше образование (от тях 54% – магистър, 19% – бакалавър и 6% – доктор) и 21% – със средно образование (фиг. 3).

Фиг.1

Фиг.2

Фиг.3

Първите въпроси от анкетната карта са насочени към определяне на профила на участниците в проучването по отношение на вида животни, които отглеждат, вида на стопанството, в което ги отглеждат, както и времевия период, през който се занимават с животновъдство.

По-голямата част от участниците в проучването (78%) декларират, че се занимават с животновъдство повече от 10 години, 11% от 6 до 10 години, а 10% са животновъди от 1 до 5 години, един от анкетираните е животновъд от по-малко от една година.

Фиг. 4

По отношение на животните, които отглеждат, малко над половината анкетирани (59%) заявяват, че отглеждат птици, 24% – говеда, 16% – свине и 1% – зайци.

Фиг. 5

Около две трети от анкетираните отглеждат животните в индустриална ферма, една трета – във фамилна ферма, 3% се занимават с био животновъдство.

Фиг.6

Почти всички участници в проучването споделят, че за тях отглеждането на животни е основен източник на доходи, едва за 10% е странична дейност, а един от тях го е определил като призвание.

В същинската част на въпросника бяха зададени въпроси, касаещи евентуалните последици, които биха произтекли от законодателни промени, предвиждащи пълна забрана на използването на системи от клетки - как фермерите биха възприели тези промени и по какъв начин, според тях биха се отразили върху секторите, в които работят.

В случай, че се наложат законодателни ограничения относно клетъчното отглеждане на животни, една трета от фермерите, участвали в проучването заявяват, че не биха продължили да отглеждат животни, 38% биха продължили дори и при евентуални нормативни рестрикции, а 28% не могат да преценят.

По отношение на промените, които очакват да настъпят в работния процес във фермите, в случай, че бъдат въведени законодателни изисквания за премахване на клетките в животновъдството, една трета от анкетираните фермери предвиждат фалит за своята ферма. Като най-вероятни промени респондентите определят смяната на оборудване (57%), намаляване на броя на отглежданите животни (57%), закупуване на нови площи/ сгради (39%), намаляване на числеността на персонала (23%). Според 8% от анкетираните няма да настъпят промени, а 9% не могат да преценят.

Фиг.9

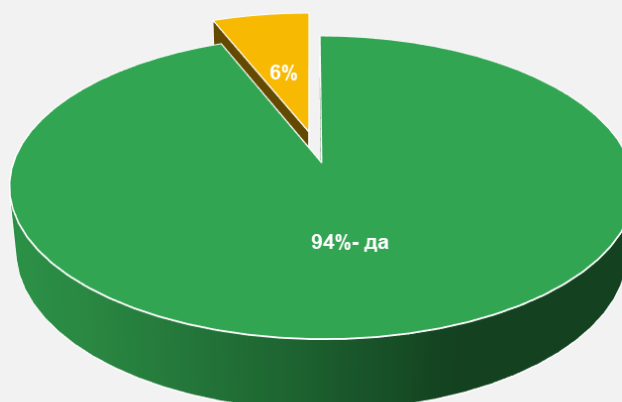
В случай, че се наложи реорганизация на процеса по отглеждане на животните, за повече от половината анкетирани (57%) ще е необходим период до 5 години – за 27% между 1 и 3 години, за 18% – между 3 и 5 години, 12% ще се справят до 1 година (предимно фермери, които отглеждат животни повече от 10 години). Според 24% от анкетирани ще са необходими между 5 и 10 години за реорганизация на процеса на работа, а за 19% дори и повече от 10 години.

Фиг.10

В случай, че бъдат въведени законодателни изисквания за премахване на клетките в животновъдството, почти всички фермери, участвали в проучването (94%) ще разчитат на финансова помощ от държавата за реорганизация на работния процес.

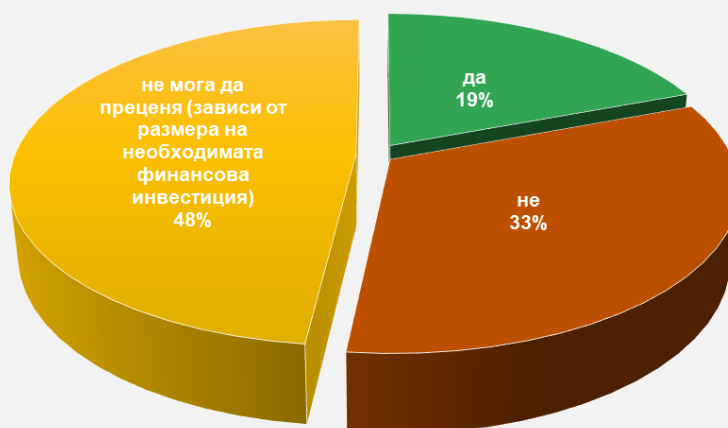
В случай, че бъдат въведени законодателни изисквания за премахване на клетките в животновъдството, ще разчитате ли на финансова помощ от държавата за реорганизация на работния процес?

Фиг.11

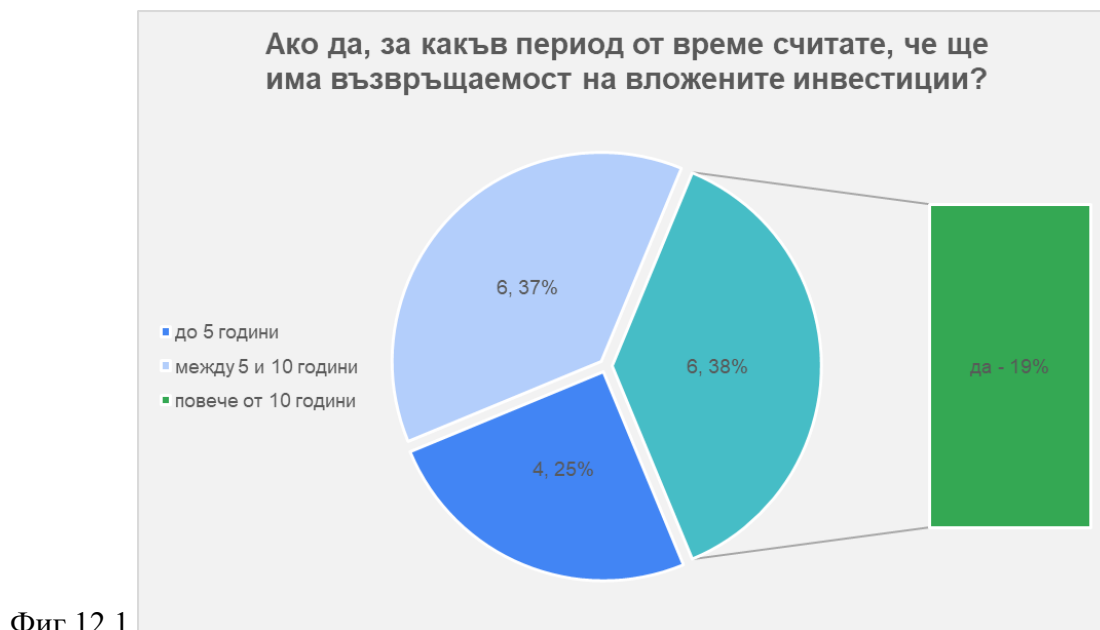
На въпроса дали биха инвестирали лични финансови средства за промяна на работния процес след евентуално премахване на клетките в животновъдството, една трета от респондентите дават отрицателен отговор, почти половината не могат да преценят, тъй като зависи от размера на финансовата инвестиция, който към момента не е ясен, а 19% от фермерите заявяват, че ще инвестират лични средства.

Бихте ли инвестирали лични финансови средства за промяна на работния процес след премахване на клетките в животновъдството?

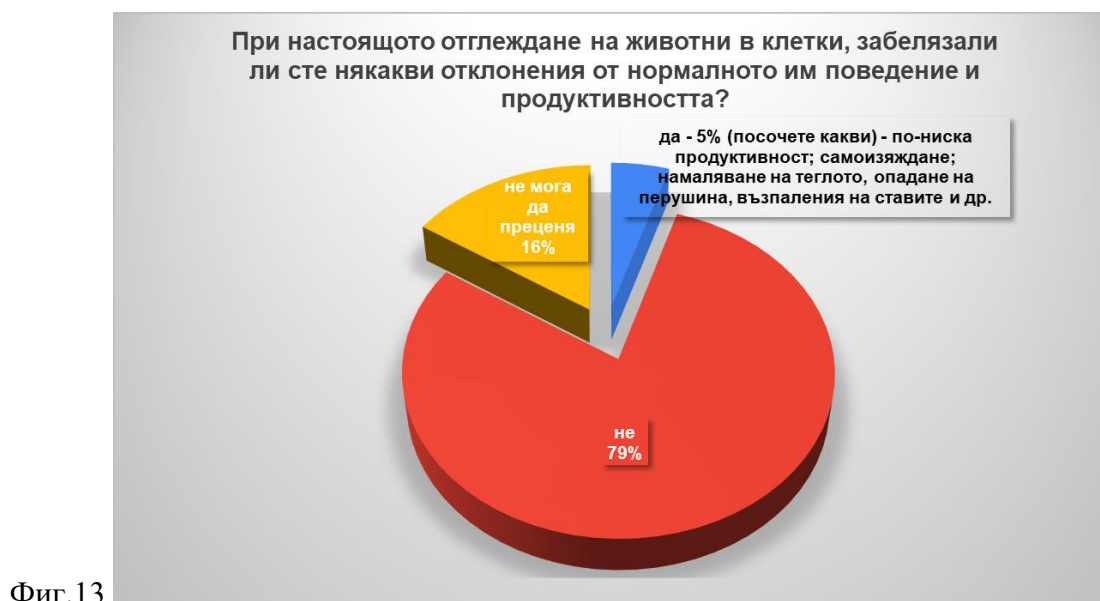

Фиг.12

Според 4,25% от фермерите, които биха инвестирали лични средства за реорганизация на работния процес, възвръщаемостта на вложените инвестиции би била до 5 години, според 6,37% – между 5 и 10 години, а според други 6,38% – след повече от 10 години.

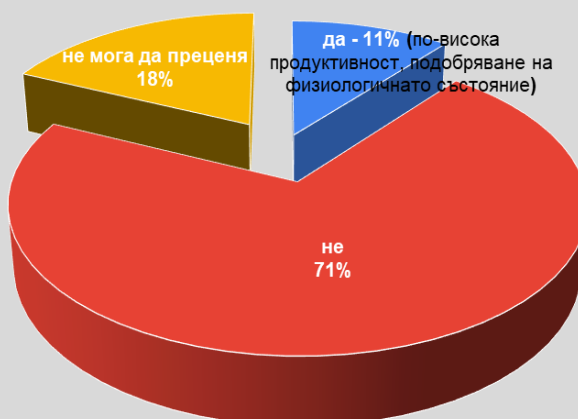

На въпроса дали са забелязали някакви отклонения от нормалното поведение на животните и тяхната продуктивност при настоящото отглеждане на животни в клетки, 79% от анкетираните дават отрицателен отговор, 16% не могат да преценят. Според 5% от фермерите има такива отклонения и те се изразяват в по-ниска продуктивност, самоизяждане, намаляване на теглото, опадане на перушина, възпаления на ставите и други.

По-голямата част от участниците в проучването (71%) считат, че изискванията в становищата на ЕОБХ за хуманно отношение към животните няма да доведат до подобряване на благосъстоянието/продуктивността на отглежданите животни, 11% от фермерите обаче считат, че тези изисквания биха ги подобрили и посочват конкретно в каква насока – по-висока продуктивност и подобряване на физиологичното състояние на животните.

Считате ли, че изискванията в становищата на ЕОБХ за хуманно отношение към животните, ще доведат до подобряване на благосъстоянието/ продуктивността на отглежданите от Вас животни?

Фиг.14

Според две трети от анкетирания фермери, изискванията в становищата на ЕОБХ за хуманно отношение към животните, ще навредят на производствената активност в техните ферми, а според една четвърт – няма да повлияят. Според 10% от фермерите тези изисквания ще подобрят производствената активност във фермите им.

Как според Вас, изискванията в становищата на ЕОБХ за хуманно отношение към животните, ще повлияят върху производствената активност във Вашите ферми?

Фиг. 15

На последния въпрос от анкетната карта респондентите бяха помолени да споделят в свободен текст своите коментари, впечатления или препоръки по темата. По-долу са изброени детайлно получените мнения от фермерите:

Аргументи за премахването на клетките:

- Животните се чувстват най-добре когато са свободни. Когато имат достатъчно храна, вода, светлина, въздух и др. т.е. добри условия за отглеждането им. Клетки не са необходими.
- И към момента отглеждам над 500 крави от месодайно направление, свободно, пасищно и без клетки!

- С внедряването на новите технологии в селското стопанство се подобрява качеството на храната ни, както и здравето на животните.
- Ще са нужни доста финансови средства за инвестиране за колегите и дълъг период за приспособяване, тъй като процесът е много специфичен от гледна точка на имунизация и хигиена. Аз не отглеждам животни в клетка и съм минал през този процес.

Аргументи против премахването на клетките/коментарът касае само преминаването от уголемени клетки към волиери/:

1. От ветеринарен и зоохигиенен аспект :

- многократно ще увеличи случаите на канибализъм и кълване на перата;
- ще се увеличат случаите на поява на кокцидиоза при възрастни птици поради техният непрекъснат контакт с пода, което неминуемо ще доведе до риска някои оператори да започнат да прилагат нерегламентирано кокцидиостатици с големи карентни срокове при яйцата;
- ще се увеличат случаите на пододерматити и заболявания по краката на птиците;
- ще се увеличат случаите на механични травми и фрактури поради спецификата на оборудването – появяват се големи възможности за закачане на крила и крака, механични асфиксии и т.н.;
- ще се увеличат случаите на руптури на черния дроб и яйчни перитонити, особено при птици в края на продуктивния период;
- разпространението на инфекциозни заболявания в рамките на една сграда ще стане много по-лесно и по-бързо;
- параметрите на микроклимата в птицевъдните сгради ще се променят, като ще се увеличи количеството прах, а възможно и амоняк, поради наличието на торова постеля в пътеките между волиерите;
- проверката за умрели и болни птици ще стане много по-трудоемка и времеемка, особено ако птиците имат достъп и под волиерите, което означава, че персоналът ще прекарва повече време при птиците, което ще увеличи появата на дискомфорт и безпокойство в стадото;
- досегашните проучвания показват, че загубите на яйца се увеличават, поради увеличаване броя на снесените яйца извън гнездата, по пода на сградата;
- досегашните проучвания показват, че смъртността се увеличава почти двойно при волиерните системи;
- същевременно вероятността за образуване на лоши навици като кълване на яйцата става много голяма;
- почистването на сградите между отделните партии ще бъде по-трудно, поради нуждата от изцяло ръчен труд при отстраняване на торовата постеля, натрупана между волиерите, независимо, че повечето системи са снабдени със скрепери под волиерите;
- огромни технологични проблеми се наблюдават при населването на птици във волиерни системи, когато като подрастващи са отглеждани на под или в клетки;
- не трябва да се пропускат и затрудненията, с които ветеринарните специалисти ще се сблъскат, ако подрастващите птици са отглеждани във волиери – прилагането на инжективните ваксини като тези против инфекциозен ларинготрахеит, шаркодифтерит, инфекциозна анемия, салмонелози, колибактериози и др. ще стане много по-трудоемко поради самата специфика на отглеждането и факта, че времето на отваряне на волиерите с цел приучаване на подрастващите да се движат, не съвпада с ваксиналните графици за прилагане на ваксините.

2. От икономически аспект:

- ще бъдат необходими много големи инвестиции за демонтиране на сега съществуващите уголемени клетъчни системи, изработването на технологични проекти в най-лошият случай за новото оборудване, промени по системите за вентилация и охлаждане, промени по електрооборудването, изцяло нови системи за осветление и най-вече – цената на кокоше място във волиерните системи е с 3 до 5 евро по-скъпа от това в уголемените клетки;
- броят на птиците в сега съществуващите сгради при преминаване към волиерни системи ще се намали с минимум 20%;
- ще се наложи да се правят инвестиции в разширяването на фермите чрез закупуване на земя и изграждането на нови сгради, ако оператора иска да запази досегашния си капацитет;
- ще се наложи да се правят нови инвестиции в оборудване за подрастващи с волиери и съпътстващите ги разходи за демонтаж на старо оборудване, нови проекти, нови ел. инсталации и т.н. и т.н.;
- ще се наложи да се правят разходи за промяна на комплексните разрешителни за фермите с над 40 000 бр. кокошки, защото това е задължително при промяна на технологията. Опитът е показал, че актуализацията на едно комплексно разрешително отнема повече от година;

Изобщо икономическата логика в случая е напълно пренебрегната – ще премахнем оборудване, което ще произвежда яйца с по-малко разходи и съответно с по-ниска себестойност и ще го заменим с оборудване, което е „обречено“ да произвежда по-скъпи яйца. Няма реално пазарно проучване в България, което да е отразило нагласите на потребителите какви яйца искат да купуват. Масовият потребител си купува от хипермаркета яйца, като се води от следните три фактора – яйцата да са големи, да са евтини и срока на годност да не изтича скоро. И ще дойде момент, в който птицевъдите да започнат да зависят от субсидии.

3. От екологичен аспект:

- праховите емисии от сградите с волиери ще бъдат по-големи;
- торовият отпад ще бъде в по-голямо количество, поради наличието на постоянна торова постеля в пътеките между волиерите;
- емисиите на амоняк в околната среда, извеждан в атмосферата чрез вентилацията ще се увеличи, пак заради наличието на торова постеля;
- никъде в анализите не се споменава за модерния в момента „карбонов отпечатък“ – металите, пластмасите и т.н. за новото оборудване ще трябва да бъдат някъде произведени;
- металите и пластмасите от демонтираното оборудване трябва да бъдат утилизирани;
- ще се увеличат разходите за фураж – те винаги са по-големи при птици, които се движат свободно /за съответното увеличаване на количествата соев шрот от Бразилия и Аржентина и унищожаването на джунглите няма да коментирам/;
- ще се увеличат количествата СЖП (странични животински продукти) – както от по-голямата смъртност при волиерното отглеждане, така и от бракуваните счупени и мръсни яйца, чийто по-голям процент е факт при волиерното отглеждане. Освен допълнителните разходи за операторите за обезвреждането на тези СЖП съществува и момента доколко е безвредно за околната среда тяхното транспортиране и унищожаване;

Реално нашите очаквания са, че пълното премахване на клетките при отглеждането на кокошки носачки може да стане за период не по-малък от 7 години, в най-добрия случай, при наличието на държавно или европейско финансиране на минимум 50% от стойността на

всички разходи – в това число разходи по демонтаж на оборудването, разходи за проектиране, изграждане на нови сгради, закупуване и монтаж на ново волиерно оборудване за подрастващи кокошки носачки и за кокошки носачки.

Аргументи против премахването на клетките:

- Премахването на клетките е неправилно решение. Не трябва да се премахва клетъчното отглеждане:

- разпиляването на фураж при подово отглеждане е над 20% при условие, че не успяваме да изхранваме населението на земята имаме ли нужда от такова разхищение на природен ресурс.
- птиците живеят върху своите изпражнения, там снасят и част от яйцата, над 10% от яйцата са извън гнездата което ги прави опасни за човешкото здраве, защото са в контакт с бактериите от фекалиите на птиците.
- има огромни загуби на птици, защото когато са на големи свободни пространства птиците могат да се скупчат и стъпчат до смърт.
- птиците яйценосен тип страдат от канибализъм и в големи групи този проблем е много трудно да се менажира.

- Когато една институция реши да забрани използването на определен вид оборудване, което до момента е било разрешено в държавата единственият начин това да се случи справедливо и разумно е в законовия акт на институцията да се посочи начина за обезщетяване на производителя с целия размер на щетата, която му се нанася с тази забрана или промяна.

- Безсмислени експерименти, целящи ограничаване, които ще оскъпят продукта.
- Периодът за такава промяна е кратък и информацията малко.
- Премахването на клетките е поредната грешка в птицевъдството.
- Разходите ще се увеличат. НЕ Е предвидимо дали продукцията ще може да се продаде при новата себестойност.

- Когато над икономическата ефективност надделеят измислени правила и лобита, всякакви коментари са излишни. Сега съществуващите клетъчни системи е много трудно да бъдат преоборудвани във волиери. Оборудването на уголемените клетъчни системи има реално експлоатационен живот около 20 години. В момента европейските производители, а и не само те, продължават да предлагат уголемени клетъчни системи. Никъде не се споменава как европейските птицевъди ще бъдат конкурентно способни в тази ситуация, когато са принудени да инвестират отново в оборудване с волиери, което според личен опит е доста по-скъпо, като цена за едно кокоше място, отколкото традиционните уголемени клетки. Премълчава се и факта, че операторите ще бъдат принудени да инвестират и в оборудване за подрастващите кокошки носачки, в т.нар. „волиери за подрастващи“, защото практиката категорично показва, че опитът да се отглеждат подрастващи носачки в традиционните клетки и след това да се прехвърлят във волиери води до технологични провали и загуби. Фермерите, за да запазят обема на производството, без да закупуват допълнителни терени и да строят нови сгради, ще бъдат принудени да започнат да надстрояват сега съществуващите халета, които да бъдат двуетажни и даже триетажни. Това от една страна би довело до образуването на големи масиви от птици в един животновъден обект – а последните случаи от декември 2023 г. до момента с възникването на ВПИП демонстрират какви са преките загуби за операторите, без да се коментират косвените загуби по цялата верига от доставчици, обслужващи птицевъдната индустрия, загубата на работни места, обезщетения и пр. Не се споменава и това, че ще трябва да бъдат рециклирани хиляди тонове желязо и пластмаса от изхвърленото оборудване, а вредата върху околната среда от производството на нови количества желязо, пластмаси, цветни метали и т.н. удобно се пропуска.

- Въздействието на решение от фундаментално значение трябва да се преценява с оглед на всички въздействия – икономически, социални, екологични и финансови. Безспорно опазването на климата на планетата е основен приоритет, но премахването на клетките ще повлияе негативно на климата. Смяната на технологията ще изисква повече храна за птиците и ще оскъпи значително продуктите и пазарната им цена. Това освен икономически последици ще доведе до намаляване на потреблението на основни храни, които ще се заместят от синтетични и имитиращи продукти. Това ще се отрази негативно дори върху здравето на населението. Финансовите аспекти граничат с лудост. Ще трябва да съборим съществуващи модерни ферми и да започнем на тяхно място да изграждаме нови без никакви гаранции, че това ще е последния път когато правим това. На пръв поглед печеливши от тази промяна са ритейлърите, но високите цени ще доведат до рязко намаляване на потреблението. Тогава те бързо ще променят политиката, но единствената алтернатива ще бъде да внасят продукти от трети страни.

- При действащите изисквания за хуманно отглеждане на кокошки носачки в разширена клетка се наблюдава спокойно поведение на животните, безупречна чистота и високи добиви. Премахването на клетката ще наруши естествения баланс, който се дължи на точния брой животни на определена площ, ще промени храненето и носливостта на животните. Непредвидимите инвестиции, които ще следва да се извършат няма да са във възможностите на голяма част от дребните стопани и ще доведат до множество фалити в сектора.

- Отглеждането на кокошки на под е нерентабилно, има по висока смъртност и много повече заболявания и загуби. Колибактерии, вредни газове в помещенията, травми от канибализъм, задушаване. Наносите са много. Първите 10 години сме отглеждали птици на под.

- Това е неефективно и практически води до неикономически интерес, който е първостепенен, за да се извършва животновъдство.

- Това е безсмислен процес, връщане на птицевъдството години назад. За да се угоди на хора, на които не може да се угоди. После какво ще последва? При преминаването на алтернативни методи на отглеждане поголовието ще намалее 2 или 3 пъти и ще има сериозен глад за яйца в цяла Европа и ще се наложи да внасяме от 3-ти страни, които не изпълняват разпоредбите за хуманно отношение на животните.

- Премахването на клетките ще намали драстично капацитета и ще увеличи себестойността. Това ще доведе до масови фалити, ако няма адекватна помощ от държавата и Европа.

- Пълна глупост. И защо се случва само в Европа? Всичко опира до размера на клетката. И защо живеем в апартаменти и къщи, а не в гората?

- Трябва да има възможност за клетъчно отглеждане на птици.

- При липса на персонал и проблемите които ги има в алтернативните методи за отглеждане на кокошки – подово или волиер, ще ни принуди да се занимаваме с нещо друго.

- По-хуманно от уголемени клетки няма. Резултатите и изследванията го доказват. Малка смъртност, няма травми, боледуват по-рядко от свободно отглежданите. Повече и по чисти яйца, по малко персонал – който и сега липсва, по-малко сгради. Птиците се чувстват добре, селектирани са да се чувстват добре в клетки.

- Да се запази клетъчното отглеждане на животни. Клетъчното отглеждане на птици е най-чисто и благоприятно от санитарно-хигиенна гледна точка, отнасящо се до здравен и продуктивен статус. Другото е "Ала Бала". Да се развива икономиката на Западно-европейските страни, произвеждащи тези прескъпи оборудвания, които едва ли трябва да се преоборудваме на всеки 10 години. Благодаря Ви!

- При липсата на хора за работа и при проблемите, които има при така наречените по хуманни методи за отглеждане, няма смисъл да се продължава постоянно да се инвестира. Остава робията на фермери.

- Минали сме през подово отглеждане. Много проблеми – повече болести, лош микроклимат, мръсни яйца, задушени птици, травми от канибализъм и кълване една друга, по-висок разход на фураж и други. Всички тези проблеми са в пъти по малко при отглеждане в уголемени клетки. Всичко, което се представя като хуманно е всъщност лобизъм и политика.

- Премахването на клетките ще доведе до фалит на малките и средните стопанства. До замърсяване на продукцията и повече болести по птиците. Невъзможно е да се осигури работна ръка за подово отглеждане. Разходите при подово отглеждане на кокошки носачки ще ни направят неконкурентно способни.

- Телетата, отглеждани в повдигнати клетки растат по-здрави.

- Свободното отглеждане на животните не винаги е ефективно.

- Премахването на клетките никога няма да подобри благосъстоянието на птиците. Напротив – алтернативните методи ще влошат и показателите (продуктивни) и благосъстоянието на птиците. Птиците живеят в стада. Когато са на големи стада има борба за доминация на отделни индивиди, което води до чести прояви на канибализъм. Отделно, че когато са в клетка много по-лесно може да се отстранят болните. А когато са извън клетка е невъзможно, защото болните биват убивани от другите птици. Има и много други негативи при свободното отглеждане.

- Премахването на клетките ще увеличи разхода на фураж, ще навреди на здравето на птиците, ще понижи производствените показатели. Ще крие риск за здравето и поведението на птиците. Най-добри производствени разходи се получават от малки групи птици.

- Когато се въвежда една нова система, тя трябва да носи повече позитиви, а не негативи. Попадали сме в мрежата на един псевдохуманитаризъм, измислен от едни чиновници нямащи нищо общо с практиката.

- С увеличаване на свободното движение на свинята в боксовете, се увеличава и смъртността от затискане на малките прасета бозайници. В такъв случай къде е хуманността при отглеждане при прасетата? Смачканите прасета щастливи ли са?

- Подобен е казусът с рязането на опашките и кастрациите. Променя се нещо работещо и изпитано, без да има по-добри алтернативи. Ваксинацията за изкуствена кастрация е пълен провал. Спирайки рязането на зъби довежда до тежки последствия /изядени цицки при майките – съвременните породи раждат голям брой прасета и конкуренцията за мляко между тях се увеличава. Къде е хуманността тук? Свинята майка с изядени цицки щастлива ли е? Спирайки рязането на опашки също се отразява негативно, тъй като последващия канибализъм води до отпадане на много животни. Къде е хуманността тук? Прасето с парализирана задница от засегнат нерв, щастливо ли е? Групирането на отбити свине след отбив в общи боксове води до такъв голям отпад от куцоти при тях, само за да се „разхождат“ свободно? Къде е хуманността тук? Свинята със счупени крака щастлива ли е? Има още много примери където желанието на някои болни мозъци да са „фешън“ с хуманитарните си виждания, се изразжда до такава степен, че резултатите са повече от трагични. Когато се въвежда нещо, то трябва да е изпитано, че ще работи, а не да се въвежда, защото трябва да се сменя старото с ново.

- Всички изисквания за хуманно отношение към птиците са абсолютно неадекватни. Сектор птицевъдство в последните години е във финансова нестабилност и държавата не взема никакви мерки.

- Въвеждането на поредните "АБСУРДИ" на Европейския съюз ще доведе до значителен (на половина) спад в обема на животинската продукция, което от своя страна ще

доведе до икономическа нерентабилност, заради необходимото преустройство на животновъдните обекти, фалити на фермери и като ефект, повишаване цената на крайния продукт.

- Поради високата пазарна конкуренция, изключително високите нива на вносни яйца и ниските държавни субсидии които получаваме, спрямо други страни членки на ЕС, чрез забраната на клетъчното много малки производители ще фалират или ще бъдат принудени да продават яйца без документи, поради невъзможност за преоборудване, което ще доведе до още по-голяма нестабилност в пазара. През последните години търговията на вносни яйца нарасна до нови висоти, благодарение на държавните компенсаци, които получават производителите от другите страни членки на ЕС, и много местни ферми бяха принудени да прекратят дейност. Ако вносът се регулира, продажните цени на яйцата са нормални и не бъдат контролирани от търговците, а от производителите, както би трябвало да е, ще бъде решен проблема с пренаселването, който се наблюдава в повечето ферми, оттам ще бъде решен и проблема с хуманното отношение към животните, и няма да се налага безумната забрана за клетъчно отглежданите кокошки да влезе в сила.

Неутрални позиции:

- Не отглеждам птиците в клетки и поради тази причина не мога да споделя опит, впечатления и препоръки.
- Защо трябва да се налага кой как да работи? Оставете пазарът да реши, клиентът ще купи, това което пожелае.

Предложения/ препоръки:

- Процесът за преоборудване и реорганизация на производството ще отнеме много време и финансови средства. Периодът трябва да бъде удължен и задължително трябва да има подпомагане от страна на ЕС и България.
- Финансиране и време за промяната. По лесен достъп до терени за съществуващи ферми.
- Обърнете повече внимание на хуманно отношение към хората!!!
- Въпреки че едва ли някой ще се съобразява с препоръките, то най-удачно е при промяна на регламентите да се подходи по следният начин – от определена дата да се забрани регистрирането на ЖО за птици, оборудвани с уголемени клетки. Същевременно гратисния период за замяна на съществуващите уголемени клетъчни системи трябва да бъде минимум 5 години. В сегашната икономическа ситуация, чието влошаване се очаква, с нарушени логистични вериги, забавяния на доставки, липса на адекватна работна ръка, всякакви по-къси срокове са абсолютно неадекватни. Друг въпрос е как отделните страни-членки ще започнат да подпомагат финансово чрез вътрешното си законодателство промените в този сектор. Изказвам основателно съмнение, че българските птицевъди в сегмента на производство на яйца могат да станат рязко неконкурентно способни на пазара на ЕС.
- Всички заинтересовани страни трябва да вникнат добре в законите на свободния пазар и свободната конкуренция. Законодателната и Изпълнителна власт трябва да са наясно, че регулациите от един момент започват да изкривяват свободния пазар. Технологиите без клетки са добре познати на бизнеса от миналото и са изоставяни по икономически причини. Днес имат място в индустрията, но трябва да се налагат чрез пазарни механизми. Изборът на потребителите и опазването на околната среда трябва да са водещи.

Анкетното проучване е проведено от екип на Центъра за оценка на риска по хранителната верига

24.07.2024 г.

Благодарности:

Центърът за оценка на риска по хранителната верига изказва благодарност на колегите от Българска агенция по безопасност на храните и от Български ветеринарен съюз, които спомогнаха анкетата да достигне до повече фермери и така им дадоха възможност да изразят мнението си.

Изказваме благодарност и на всички респонденти за активното им участие.

Следва Приложение – Въпросник за анкетата

Приложение

Въпросник

Изследване на нагласите на фермерите в България относно последиците от премахване на клетките в животновъдството

Февруари – април 2024 г.

Уважаеми дами и господа,

Екипът на Центъра за оценка на риска по хранителната верига провежда настоящото анкетно проучване във връзка с новите научни становища на ЕОБХ за премахване на клетките в животновъдството, предвиждащи пълна забрана на използването на системи от клетки за кокошки носачки, телета (индивидуални къщички) и свине във ферми (родилни боксове). Вашето мнение по темата е важно за нас и отправяме молба да попълните настоящата анкета.

1. От колко време се занимавате с животновъдство?

- ☐ по-малко от 1 година
- ☐ от 1 до 5 години
- ☐ от 6 до 10 години
- ☐ повече от 10 години

2. Какъв вид животни отглеждате?

- ☐ Птици
- ☐ Свине
- ☐ Говеда
- ☐ Зайци

3. В какъв вид стопанство са отглежданите от Вас животни?

- ☐ фамилна ферма
- ☐ индустриална ферма
- ☐ био животновъдство
- ☐ друго (моля, посочете)

4. За Вас лично, отглеждането на животни е:

- ☐ основен източник на доходи;

- странична дейност;
 - друго (моля посочете)
- 5. В случай, че се наложат законодателни ограничения относно клетъчното отглеждане на животни, бихте ли продължили да отглеждате животни съобразно новите изисквания?**
- Да
 - Не
 - Не мога да преценя
- 6. В случай, че бъдат въведени законодателни изисквания за премахване на клетките в животновъдството, какви промени очаквате да настъпят в работния процес във Вашата ферма? (може да посочите повече от един отговор)**
- намаляване на броя на отглежданите животни
 - намаляване на числеността на персонала
 - смяна на оборудване
 - закупуване на нови площи/ сгради
 - фалит
 - друго (моля, посочете)
 - не очаквам да настъпят промени
- 7. В случай, че бъдат въведени законодателни изисквания за премахване на клетките в животновъдството, какъв период от време ще ви бъде необходим за реорганизация на процеса по отглеждане на животните?**
- до 1 година
 - между 1 и 3 години
 - между 3 и 5 години
 - между 5 и 10 години
 - повече от 10 години
- 8. В случай, че бъдат въведени законодателни изисквания за премахване на клетките в животновъдството, ще разчитате ли на финансова помощ от държавата за реорганизация на работния процес?**
- Да
 - Не
- 9. Бихте ли инвестирали лични финансови средства за промяна на работния процес след премахване на клетките в животновъдството ?**
- Да
 - Не
 - Не мога да преценя (зависи от размера на необходимата финансова инвестиция)
- 9.1. Ако да, за какъв период от време считате, че ще има възвръщаемост на вложените инвестиции?**
- до 5 години

- ☐ между 5 и 10 години
- ☐ повече от 10 години

10. При настоящото отглеждане на животни в клетки, забелязали ли сте някакви отклонения от нормалното им поведение и продуктивността??

- ☐ да (моля посочете какви)
- ☐ не
- ☐ не мога да преценя

11. Считате ли, че изискванията в становищата на ЕОБХ за хуманно отношение към животните, ще доведат до подобряване на благосъстоянието/продуктивността на отглежданите от Вас животни?

- ☐ да (моля, посочете по какъв начин)
- ☐ не
- ☐ не мога да преценя

12. Как според Вас, изискванията в становищата на ЕОБХ за хуманно отношение към животните, ще повлияят върху производствената активност във вашите ферми?

- ☐ ще подобрят производствената ефективност (моля, посочете по какъв начин)
- ☐ ще навредят на производствената ефективност (моля, посочете по какъв начин)
- ☐ няма да повлияят

13. Моля споделете в свободен текст Вашите коментари, впечатления или препоръки по темата:

.....

Демографски блок въпроси

14. Моля посочете Вашия пол:

- ☐ Мъж
- ☐ Жена

15. Моля, посочете в коя възрастова група попадате:

- ☐ от 18 до 25 години
- ☐ от 26 до 40 години
- ☐ от 41 до 60 години
- ☐ над 60 години

16. Моля, посочете степента на Вашето образование:

- ☐ Основно или по-ниско от основното
- ☐ Средно
- ☐ висше - степен бакалавър
- ☐ висше - степен магистър
- ☐ висше – степен доктор

Благодарим Ви за отделеното време и споделеното мнение!